

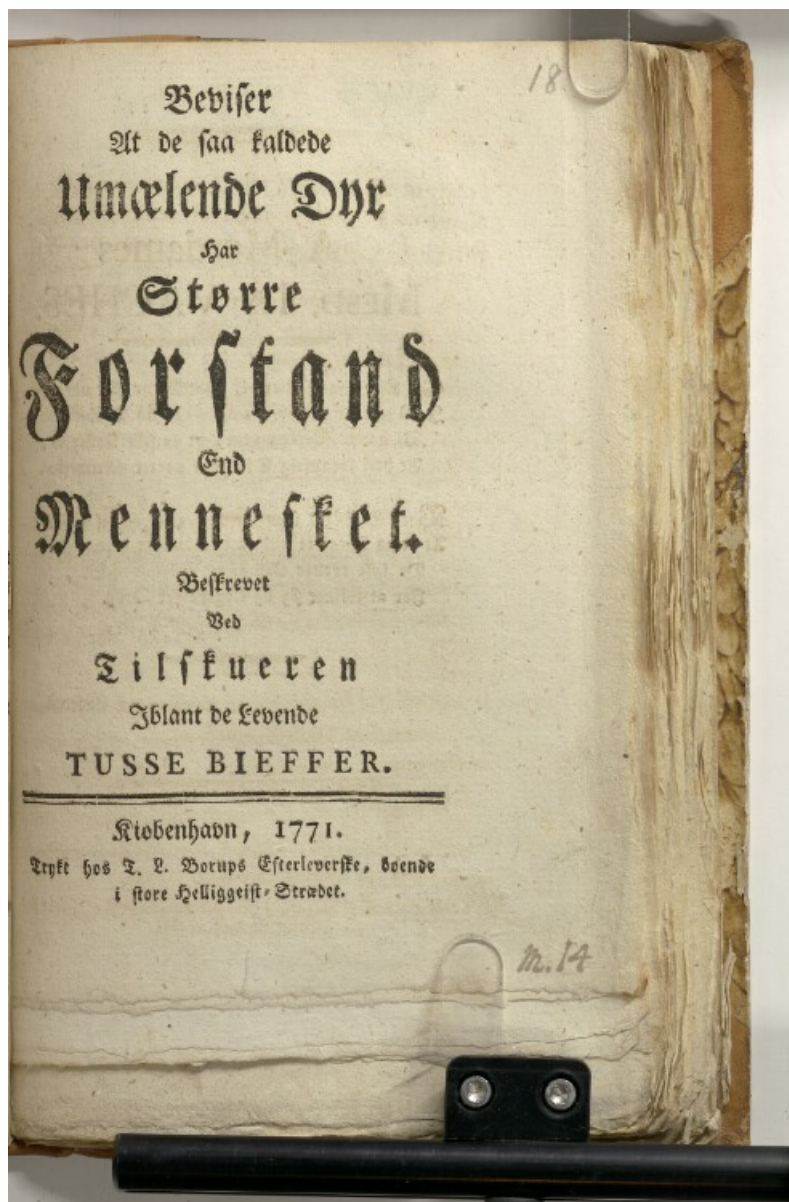
Titel: Beviser At de saa kaldede Umælende Dyr har større Forstand end Mennesket. Beskrevet ved Tilskueren iblant de Levende TUSSE BIEFFER.

Citation: "Beviser At de saa kaldede Umælende Dyr har større Forstand end Mennesket. Beskrevet ved Tilskueren iblant de Levende TUSSE BIEFFER.", i *Luxdorphs samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 1 bind 17*, Borups efterleverske, 1771, s. 1. Onlineudgave fra Trykkefrihedens Skrifter: https://tekster.kb.dk/catalog/tfs-texts-1_017-shoot-workid1_017_018/facsimile.pdf (tilgået 29. april 2024)

Anvendt udgave: Luxdorphs samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 1 bind 17

Ophavsret: Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse.

[Læs Public Domain-erklæringen](#)

A Mesdames
MESD. les VACHES.

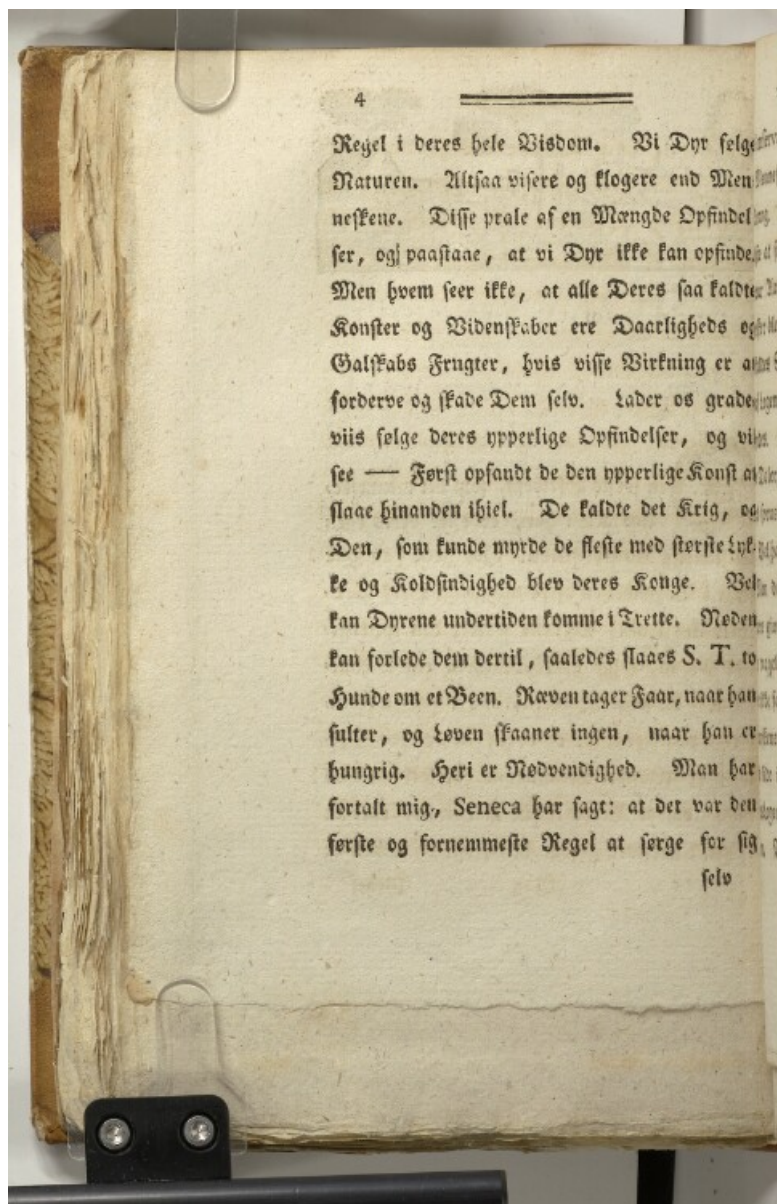
D Kier: saa sukker ei, naar Mennesket udraaber;
I mangle sund Fornuft og ere ifkun Loaber.
Vi har al Verden viist, at de selv Toffe er;
At heel fornuftig Siel blev negtet Mennesker,

Vort Skrifters Mensere kan et Exempel vare,
At deres Fædre ei endnu har fundet lære, —
De lase tvende Ord af en udkommen Bog,
For at erklære sig og klogere for Drog.

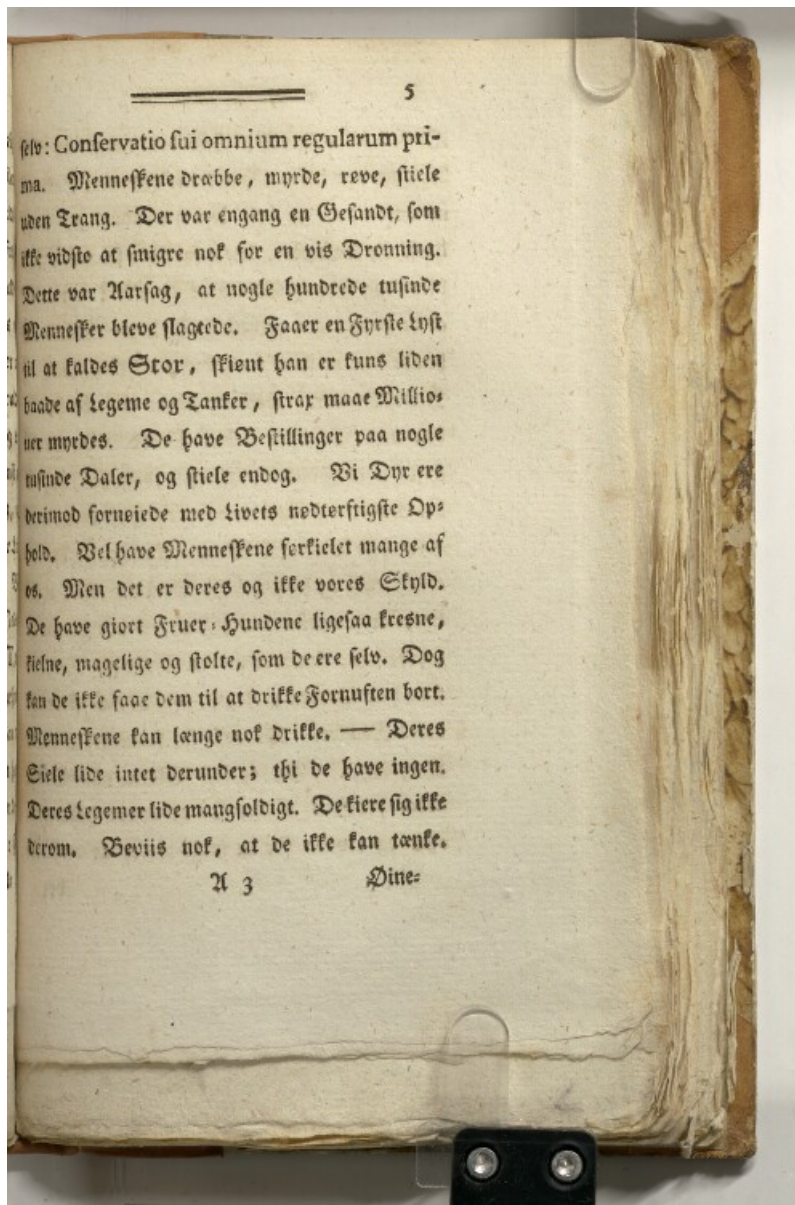
Den første Skribent, som det menneske-
lige Kion har, er efter deres egen
Lifstaacse Montesquieu. Hør hvad han siger
stor i Begyndelsen af sit usignelige Brev (L'e-
sprit des Loix) Dyrene skriver den fortreffes-
lige Mand, følge bedre Naturen end Menne-
skene. At følge Naturen, er det største Kiens
degn paa Fornuft, og de sig saa kaldede Phi-
losopher iblandt Menneskene har forlang Tid
siden udgivet Deres sequi Naturam, eller at
følge Naturen, som den første og fornemste

A 2 Regel

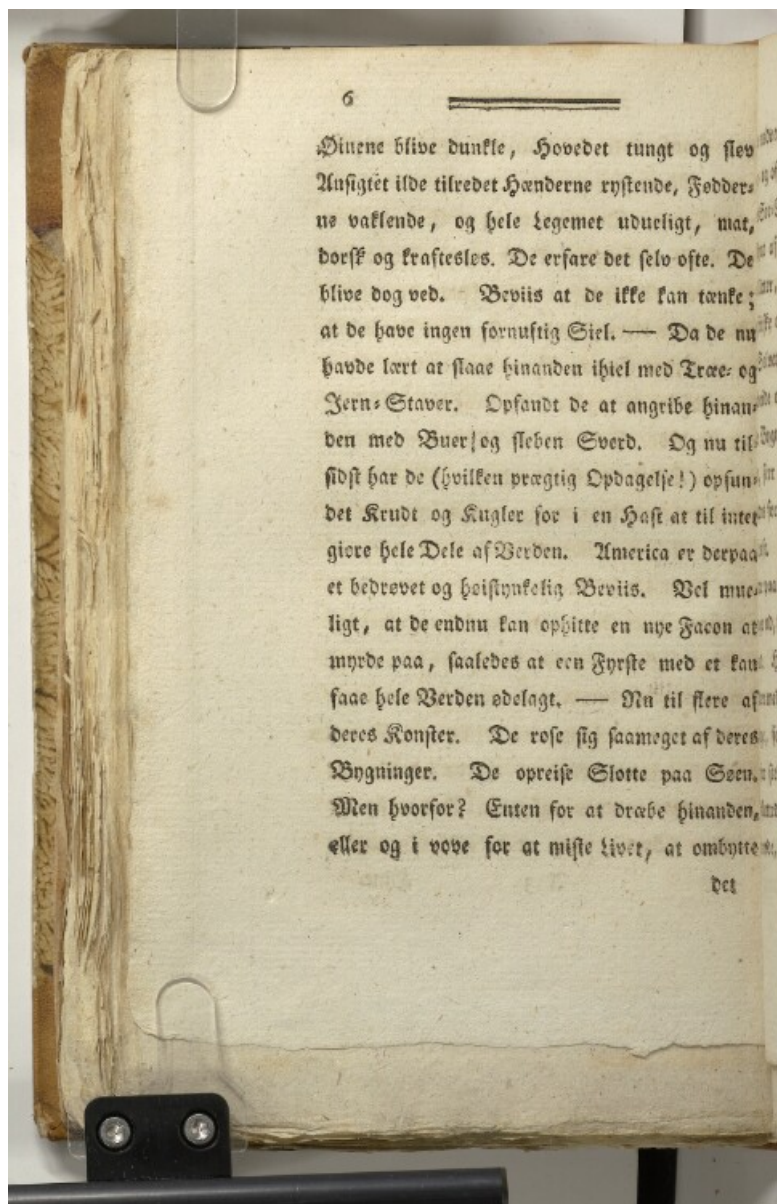

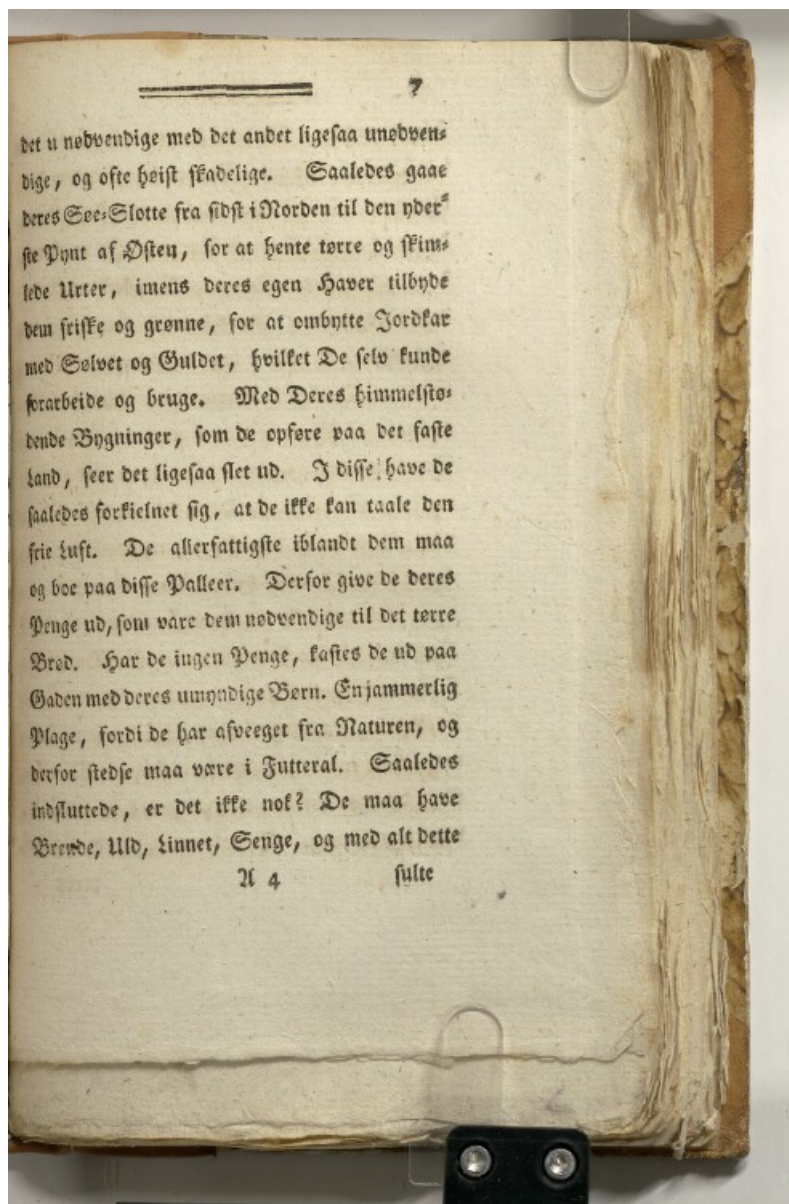
4

Regel i deres hele Visdom. Vi Dyr selge Naturen. Altsaa visere og klogere end Men-
neskene. Disse prale af en Mængde Opfindel-
ser, og paastaae, at vi Dyr ikke kan opfinde,
Men hvem seer ikke, at alle Deres saa kaldte
Konster og Videnskaber ere Daarligheds og
Galskabs Fregter, hvis visse Virkning er at
forderve og skade Dem selv. Lader os grad-
viis selge deres hyperlige Opfindelser, og vi-
see — Først opfaadte de den hyperlige Konst at
slaae hinanden ihjel. De kaldte det Krig, og
Den, som kunde myrde de fleste med største
Koldfindighed blev deres Konge. Wel-
kan Dyrene undertiden komme i Trette. Neden
kan forlede dem dertil, saaledes slaaes S. T. to
Hunde om et Been. Raven tager Gaar, naar han
sulter, og Løven skaaner ingen, naar han er
hungrig. Heri er Nødvendighed. Man har
fortalt mig, Seneca har sagt: at det var den
første og fornemteste Regel at sørge for sig
selv

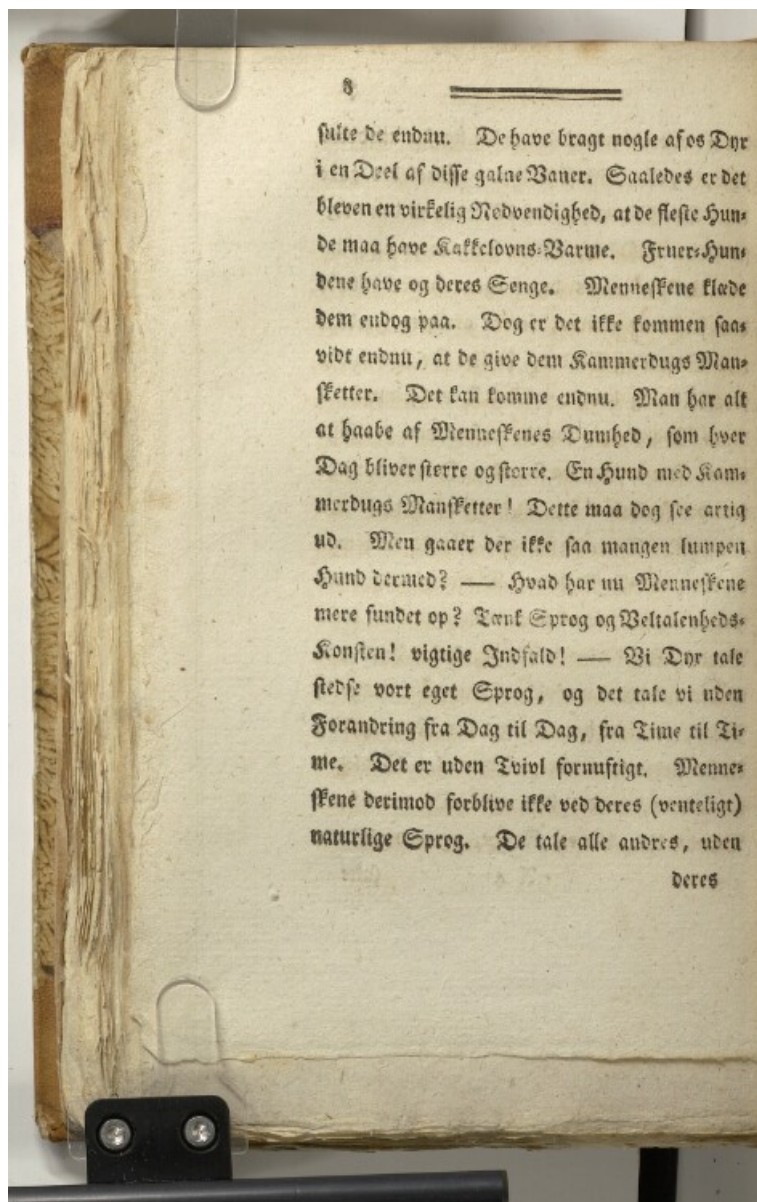

5
selv: Conservatio sui omnium regularum pri-
ma. Menneffene dræbbe, myrde, reve, stiele
uden Trang. Der var engang en Gesandt, som
ikke vidste at smigre nok for en vis Dronning.
Dette var Marsag, at nogle hundrede tusinde
Menneffer bleve slagtede. Gaaer en Gyrtse lyst
til at kaldes Stor, stent han er luns liden
baade af legeme og Tanker, strax maae Willio-
ner myrdes. De have Bestillinger paa nogle
tusinde Daler, og stiele endog. Vi Dyr ere
dreimod fornøiede med Livets nødterstigste Op-
hold. Vel have Menneffene forskiet mange af
os. Men det er deres og ikke vores Skyld.
De have gjort Gruer: Hundene ligesaa kresne,
fielne, magelige og stolte, som de ere selv. Dog
kan de ikke faae dem til at drikke Fornusten bort.
Menneffene kan længe nok drikke. — Deres
Siele lide intet derunder; thi de have ingen.
Deres Legemer lide mangfoldigt. De kiere sig ikke
derom. Beviis nok, at de ikke kan tænke.

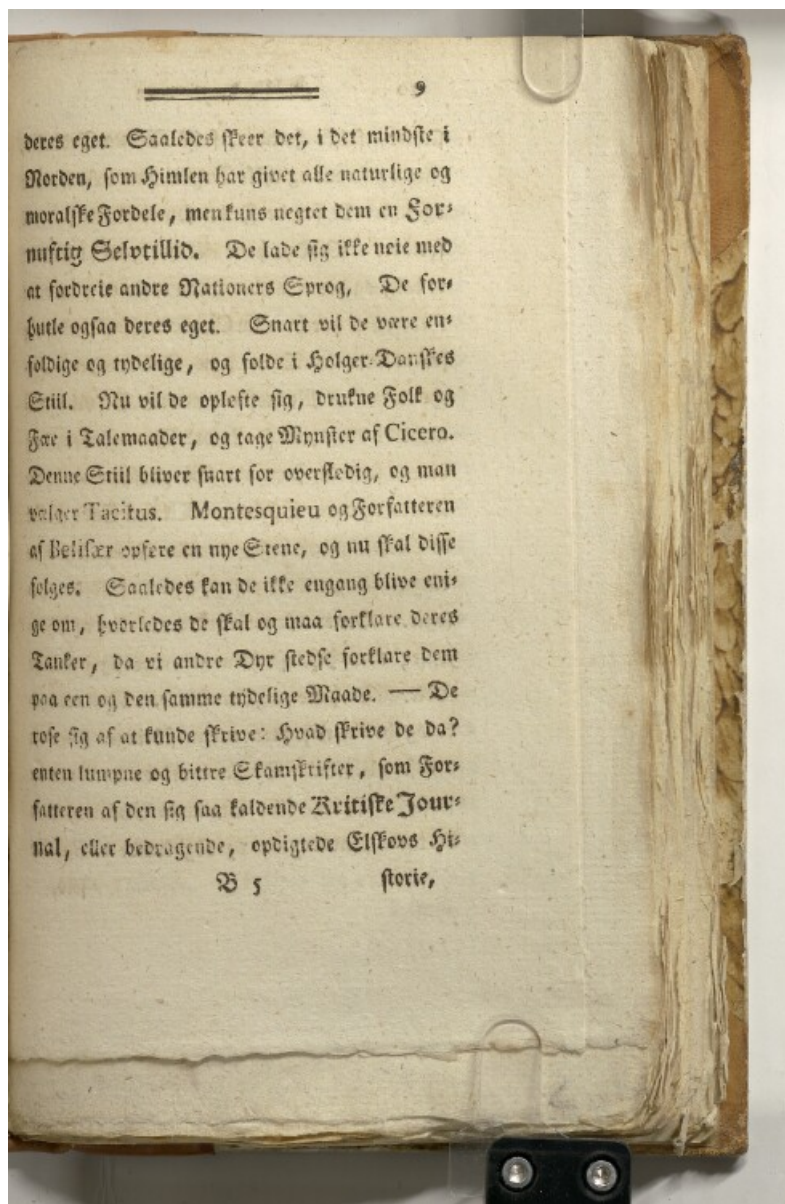

7
det u nødvendige med det andet ligesaa unødvæn-
dige, og ofte heist skadelige. Saaledes gaar
deres Soc-Slotte fra sidst i Norden til den yder-
ste Pynt af Osten, for at hente tørre og skims-
lede Uter, imens deres egen Haver tilbyde
dem friske og grønne, for at ombytte Jordlar
med Sølv og Guld, hvilket De selv kunde
forarbejde og bruge. Med Deres himmelsk-
dende Bygninger, som de opføre paa det faste
Land, seer det ligesaa slet ud. I disse have de
saaledes forkiøbt sig, at de ikke kan taale den
frie Luft. De allerfattigste iblandt dem maa
og boe paa disse Valleeer. Derfor give de deres
Penge ud, som vare dem nødvendige til det tørre
Brod. Har de ingen Penge, kastes de ud paa
Gaden med deres umyndige Børn. Enjammerlig
Plage, fordi de har afvæget fra Naturen, og
derfor stedse maa være i Futteral. Saaledes
indsluttede, er det ikke nok? De maa have
Brænde, Uld, Linnet, Senge, og med alt dette

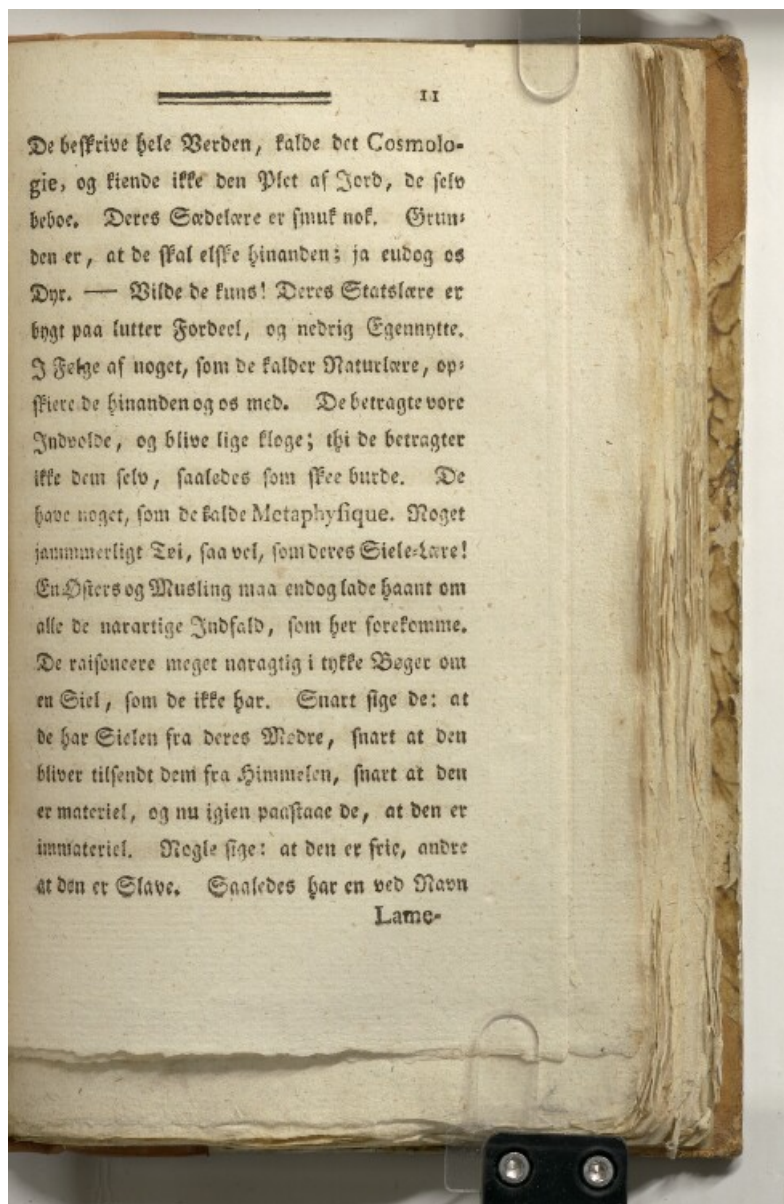
8

fulste de endnu. De have bragte nogle af os Dyr
i en Deel af disse galne Bøger. Saaledes er det
bleven en virkelig Nødvendighed, at de fleste Hun-
de maa have Kaffelovns-Barne. Fruer-Hun-
dene have og deres Senge. Menneskene klæde
dem endog paa. Dog er det ikke kommen saas-
vide endnu, at de give dem Kammerdugs Man-
sketter. Det kan komme endnu. Man har alt
at haabe af Menneskenes Dumbhed, som hver
Dag bliver større og større. En Hund med Kam-
merdugs Mansketter! Dette maa dog see artig
ud. Men gaaer der ikke saa mangen lumpen
Hund dermed? — Hvad har nu Menneskene
mere fundet op? Tank Sprog og Betsalsheds-
Konsten! vigtige Indfald! — Vi Dyr tale
stedse vort eget Sprog, og det tale vi uden
Forandring fra Dag til Dag, fra Time til Ti-
me. Det er uden Tvivl fornuftigt. Mennes-
kene derimod forblive ikke ved deres (venteligt)
naturlige Sprog. De tale alle andres, uden
deres

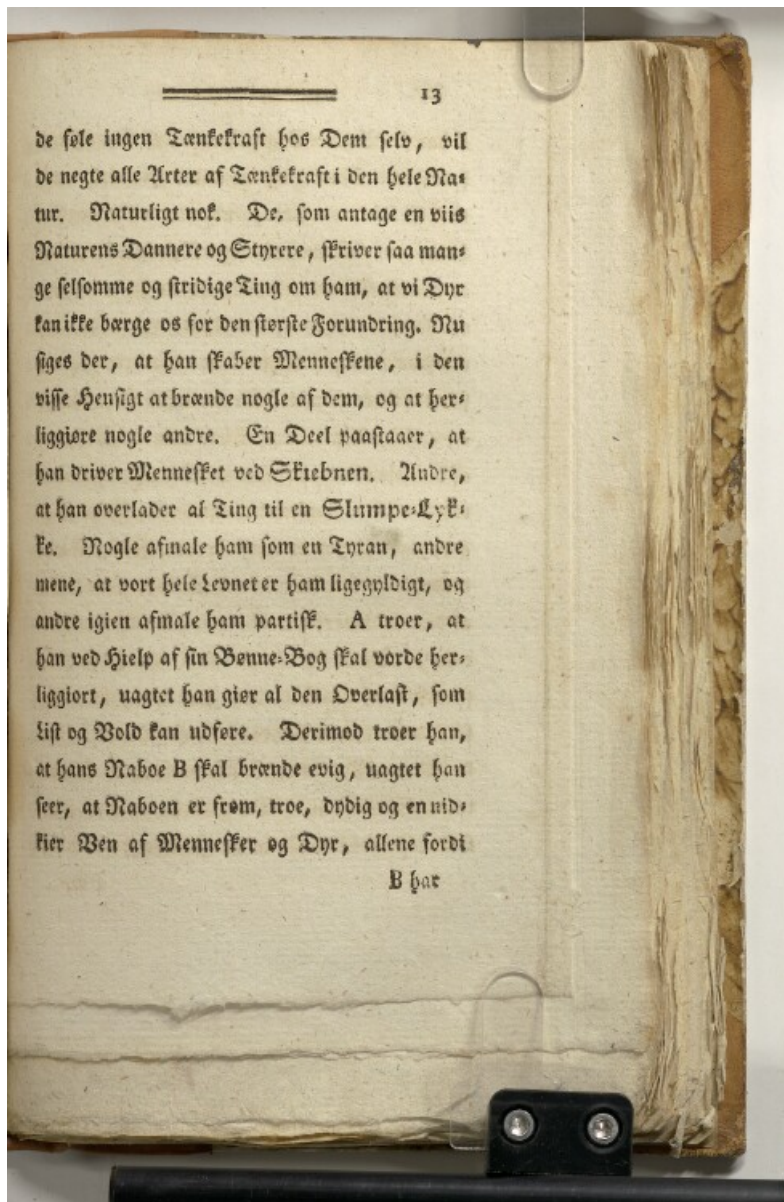
deres eget. Saaledes stæer det, i det mindste i Norden, som Himlen har givet alle naturlige og moralske Fordele, men kun negter dem en Forsnuftig Selvtillid. De lade sig ikke neie med at fordræ andre Nationers Sprog, De forsutle ogsaa deres eget. Snart vil de være enfoldige og tydelige, og folde i Holger-Dansters Stiil. Nu vil de opleste sig, drukne Folk og Jær i Talemaader, og tage Wynster af Cicero. Denne Stiil bliver snart for overskedig, og man vælger Tacitus. Montesquieu og Forfatteren af Belisker opføre en nye Etene, og nu skal disse følges. Saaledes kan de ikke engang blive enige om, hvortledes de skal og maa forklare deres Tanker, da vi andre Dyr stedse forklare dem paa een og den samme tydelige Maade. — De rose sig af at kunde skrive: Hvad skrive de da? enten lumpyne og bitre Skamkrifter, som Forfatteren af den sig saa kaldende Kritiske Journal, eller bedragende, opdigtede Elskovs Historie,

istorier, falske Hænder, falske Banco Seddeler, eller og smaae og tykke Bøger, hvori A. straffer og laster B. for de Feil, som han ikke selv vil forlade. Vi Dyr have ikke nødig til at skrive: vi tale, og det er nok. Man troer os paa vore Ord, og vi har hverken Cicero's: Facitus nødig for at lære os Nyemodens Talemaader. — Hvad kan nu Menneskene mere? Vi vil igjen- nemløbe alle deres saa kaldte Videnskaber, og vi vil faae at see. — De paastaae at dyrke Deres og vores Slabere. Til den Ende skrive de vidtsøftige Lærebøger, brænde Dem, som i de ringeste Bageteller modsigte, og dette kaldede Theologie. Der er ikke mere end denne Art af Theologie; men Philosophien udbreder sig i mange Dele. De have en Fornustlære. Den trænges de og heilig til; men endnu fik ingen Fornust deraf. Ulykken! De have vel en lære om de første Væsener, eller Stämme-Væsener, som de kalde Ontologie, og dog kiende de sig ikke selv.

De beskriver hele Verden, kalde det Cosmologie, og kiende ikke den Plæt af Jord, de selv beboe. Deres Sædelære er smuk nok. Grundten er, at de skal elske hinanden; ja endog os Dyr. — Vilde de kuns! Deres Statslære er byggt paa lutter Fordeel, og nedrig Egennytte. I Følge af noget, som de kalder Naturlære, opstaaer de hinanden og os med. De betragte vore Indvælsde, og blive lige kloge; thi de betragter ikke dem selv, saaledes som skæe burde. De have noget, som de kalde Metaphysique. Noget jammerligt Lei, saa vel, som deres Siel-Lære! En Østers og Musling maa endog lade haant om alle de narartige Indfald, som her forekomme. De raisoncere meget naragtig i tykke Bøger om en Siel, som de ikke har. Snart sige de: at de har Sielen fra deres Modre, snart at den bliver tilsendt dem fra Himmelen, snart at den er materiel, og nu igjen paastaae de, at den er immateriel. Noget sige: at den er frit, andre at den er Slave. Saaledes har en ved Navn
Lame-

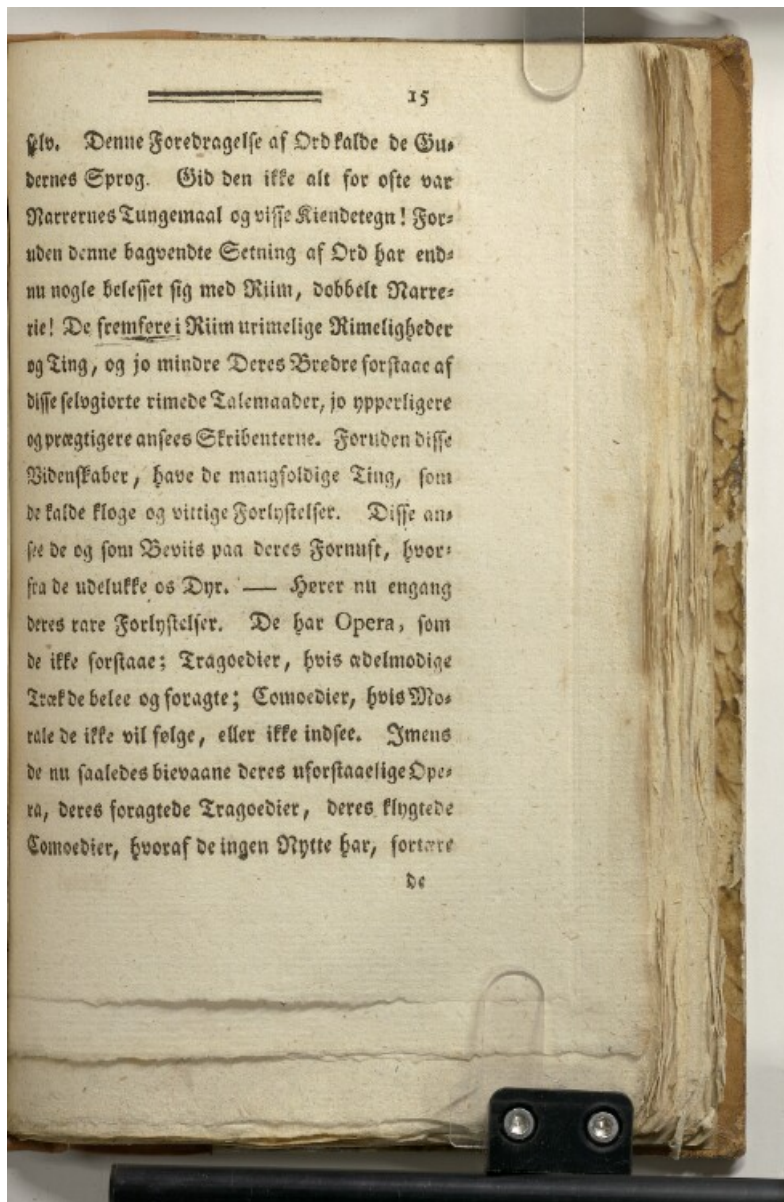
Lametrie rigelig søgt at bevise, at Menneskene
vare blotte Maskiner, ligesom Uhrværker, uden
al Fri Villie. Jeg troer selv at de ingen frie
Villie har; men at de drives, mekanisk, til des
res mange Daarligheder, hvilke de vel ellers
skulde forlade, naar de maatte raade sig selv.
De gier ogsaa os Dyr til Maskiner, og en ved
Navn Des - Cartes, har formeligen paastaet
det. De negte baade Dem selv og os Siel.
Snart stolte, giøre de sig til Alt, og os til ingen
Sag. Nu igien kommer en Nødvendighed over
Dem; de sette sig ikke alene i Sammenligning
med os; men gaae endog saa vidt, at de
paastaae ikke større Rang og Værdighed
end det mindste Stev-Grand. Snart har de
en almøgtig Skaber, som har fremvinket Alt
af Jutet. Snart har de to evige Væsener: Ma-
terialier og Byggherre, og snart igien er Mate-
rien deres Alt, og Ingen Fornøst i hele Natu-
ren. Hvad Under! da de selv ingen har! da
de

13

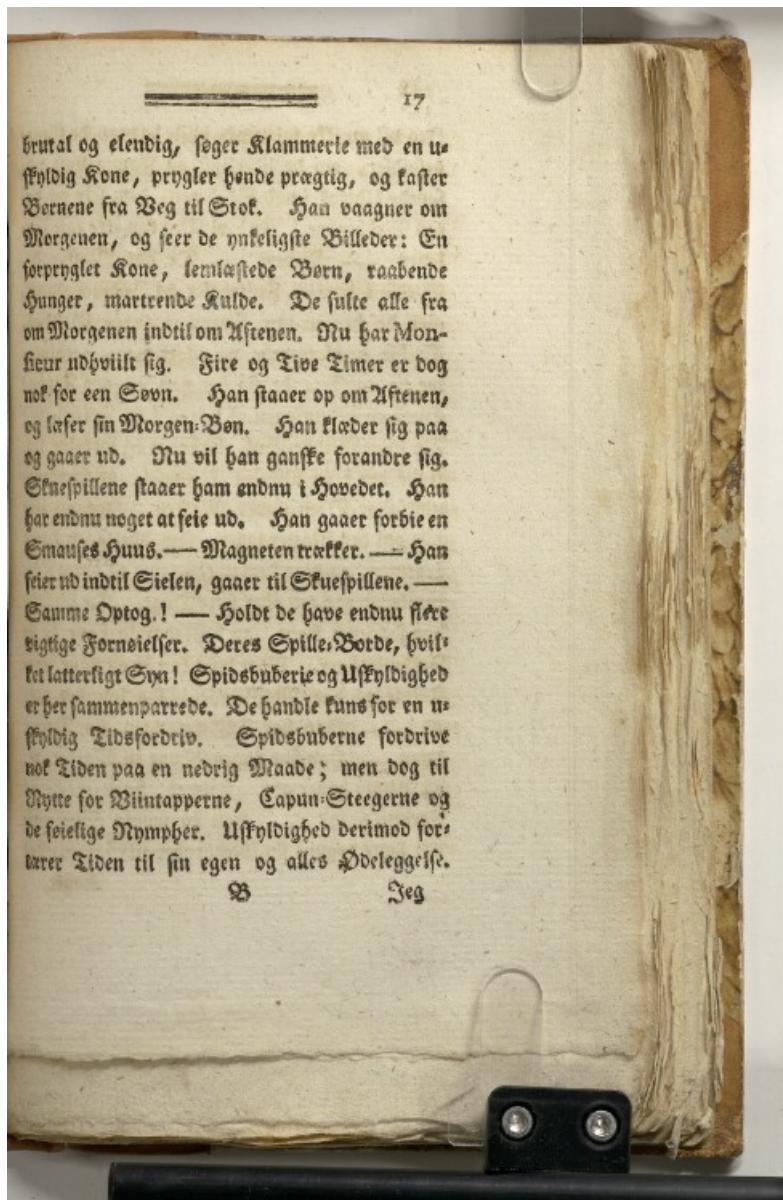
de føle ingen Tænkekræft hos Dem selv, vil
de negte alle Arter af Tænkekræft i den hele Nas-
tur. Naturligt nok. De, som antage en viis
Naturens Dannere og Styrrere, skriver saa man-
ge selfomme og stridige Ting om ham, at vi Dyr
kan ikke bærge os for den største Forundring. Nu
siges der, at han skaber Menneskene, i den
viffe Hensigt at brænde nogle af dem, og at her-
liggiøre nogle andre. En Deel paastaer, at
han driver Mennesket ved Stiebnen. Andre,
at han overlader al Ting til en Slumpe-Lyk-
ke. Nogle afmale ham som en Tyran, andre
mene, at vort hele Levnet er ham ligegyldigt, og
andre igien afmale ham partisk. A troer, at
han ved Hielp af sin Venne-Dog skal vorde her-
liggiort, uagtet han gier al den Overlast, som
list og Vold kan udføre. Derimod troer han,
at hans Nabo B skal brænde evig, uagtet han
seer, at Naboen er from, troe, dydig og en nid-
fier Ven af Mennesker og Dyr, allene fordi
B har

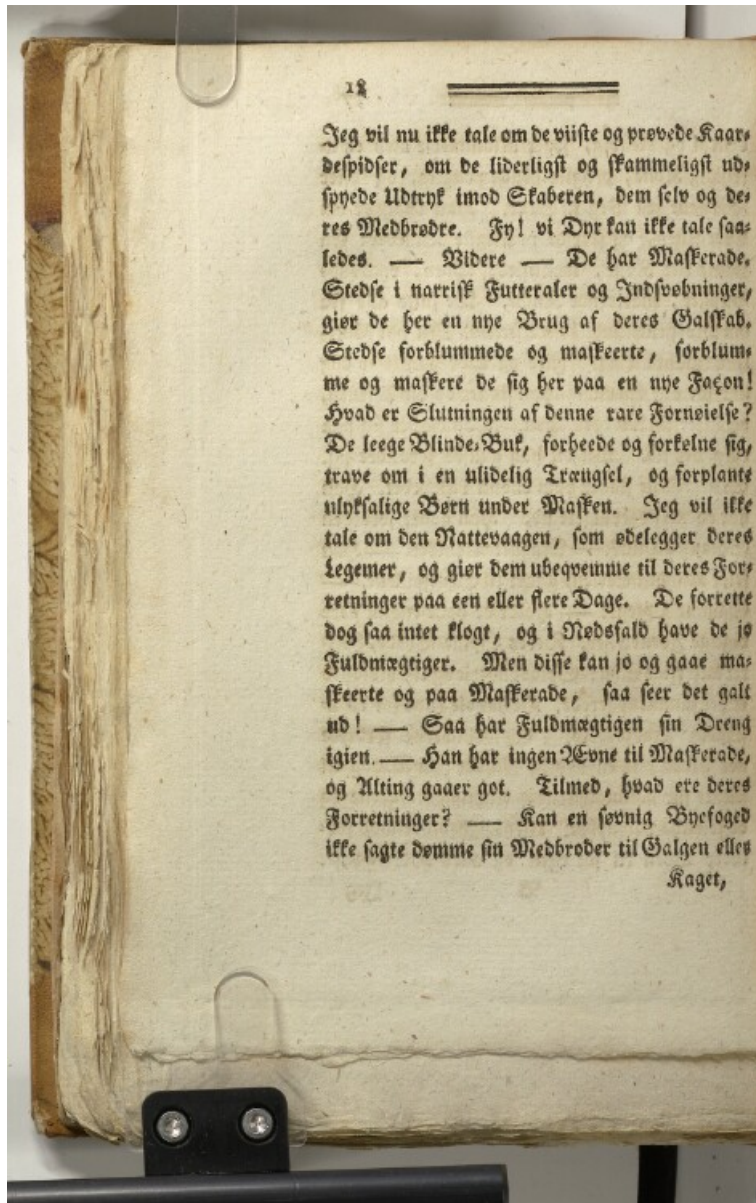
B har sin Døme: Bog paa et andet Sprog end han selv. Naar Fuglene under Himmelen ud-
rone Skaberens Vær, uden at vilde begribe
ham, ove Menneskene sig i Nedrigheder, List
og Dandskab, vove imidlertid meget urimeligt
om ham, og myrde Himmelens Fugle midt i de-
res søde Sang, snart for blot at fordrive Tiden,
snart af deres grenseløse Begierlighed til at seaa
og opsluge Alt. — Her har man nu Ud-
sigten af deres saa kaldende grundige Videns-
skaber. Desres Nivå er ligesaa elendige. De
skrive Bøger, sige de: for at oplyse deres
ensfoldige Medbrødre, og saa bruge de
et Sprog, som ingen af dem forstaaer,
Døvis den Almindelige Recept. Lænk
saa høit oplyst en Forfatter, som Han
af den Kritiske Journal, har ikke forstaaet
det første Punctum deraf. Hvad skal da
de andre af Voblen sige? De har noget,
som de kalde Skialdskunst. Denne bestaaer
i at sette Ordene bagvædt, saa at de ofte
ikke forstaae sig selv.

selv. Denne Foredragelse af Ord kalde de Guds
dernes Sprog. Gid den ikke alt for ofte var
Narrens Tungemaal og visse Kiendetegn! For-
uden denne bagvendte Sætning af Ord har end-
nu nogle belesset sig med Niim, dobbelt Narren-
rie! De fremføre i Niim urimelige Rimeligheder
og Ting, og jo mindre Deres Bredde forstaae af
disse selvgiorte rimede Talemaader, jo hyperligere
og prægtigere ansees Skribenterne. Foruden disse
Videnskaber, have de mangfoldige Ting, som
de kalde Kloge og vittige Fortsættelser. Disse an-
se de og som Devits paa deres Fornuft, hvor-
fra de udelukke os Dyr. — Herer nu engang
deres rare Fortsættelser. De har Opera, som
de ikke forstaae; Tragoedier, hvis adelmødige
Træk de belee og foragte; Comoedier, hvis Mo-
rale de ikke vil følge, eller ikke indsee. Imens
de nu saaledes bievaaene deres uforstaaelige Ope-
ra, deres foragtede Tragoedier, deres flugtede
Comoedier, hvoraf de ingen Nytte har, fortælle
de

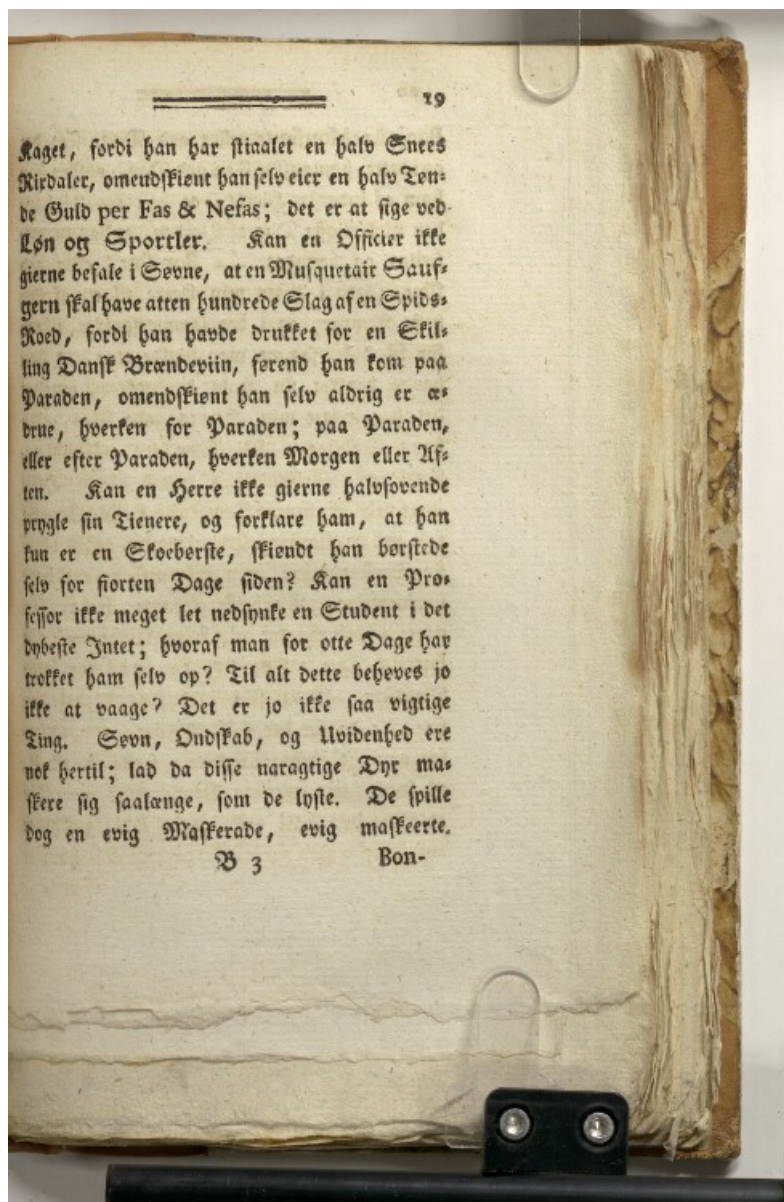
de deres almægtige Metat, uden hvilket de intet
kan nyde, intet forrette, sulde med Kone og Børn,
og leve et jammerligt Liv. Jeg vil ikke engang
tale om Felgerne af disse saa kaldede Joernelser,
som ere uhykelige. Oven paa dem kommer noget
som de kalder Soupen, hvor de blandt nogle Mas-
ttoner bruge Skuespillinderne til Hielp. Dem-
ne Soupen, som varer een eeneste Ugen, koster
saa meget, som den heele Familie kunde leve af
een heel Maaned. — Her syldes. Her driks-
kes. Her elskes — dog uden Kierlighed. —
Hvilke Forvirringer! hvilke Omkostninger! hvil-
ke jammerlige Felger! Skuespillene have asma-
let og vist Edelmødighed. — Dette har man
ikke forstaaet. — Dunsterne af de sterke Drik-
ke ere stegne op i Hovedet. Dem har man uhyk-
salig fort. En forvendi Elskov har gjort Vold
paa Naturen. Manden kommer hjem. Han
skulde have lært Edelmødighed og blevet bedre
Vegtesalle. I Steden derfor kommer han hjem,
brutal

18

Jeg vil nu ikke tale om de viiste og prøvede Kaars
despidser, om de liderligst og skammeligt ud-
spjede Udtryk imod Skaberen, dem selv og des-
res Medbrodre. Fyl vi Dyr kan ikke tale saa-
ledes. — Videre — De har Maskerade,
Stedse i narrisk Futteraler og Indsøbninger,
gior de her en nye Brug af deres Galsskab,
Stedse forblummede og maskeerte, forblum-
me og maskere de sig her paa en nye Façon!
Hvad er Slutningen af denne rare Fornoielse?
De seer Blinde-Bul, forbeede og forkelne sig,
trave om i en usidelig Trængsel, og forplante
ulyksalige Børn under Masken. Jeg vil ikke
tale om den Nattevaagen, som ødelegger deres
Legemer, og gior dem ubequemme til deres For-
retninger paa een eller flere Dage. De forrette
dog saa intet klogt, og i Nødsfald have de jo
Fuldmægtiger. Men disse kan jo og gaae ma-
skeerte og paa Maskerade, saa seer det galt
ud! — Saa har Fuldmægtigen sin Dreng
igien. — Han har ingen Øyne til Maskerade,
og Alting gaaer got. Tilmed, hvad ere deres
Forretninger? — Kan en søvntig Dnefoged
ikke sagte domme sin Medbroder til Galgen eller
Raget,

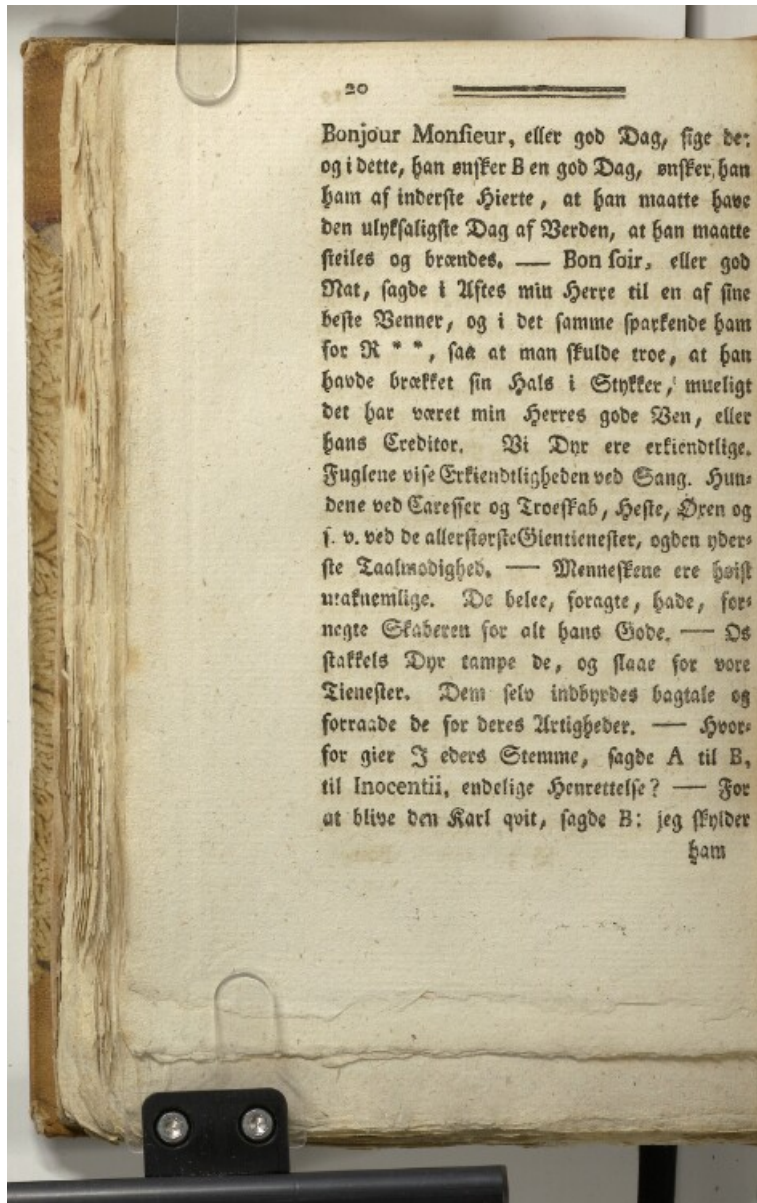

19

Kaget, fordi han har staalet en halv Snees
Kirdaler, omendstient han selv eier en halv Ten-
de Guld per Fas & Nefas; det er at sige ved
Løn og Sportler. Kan en Officier ikke
gierne befale i Sevne, at en Musquetair Saus-
gern skal have atten hundrede Slag af en Spids-
Roed, fordi han havde drukkit for en Skis-
ting Dansk Brænderiin, serend han kom paa
Paraden, omendstient han selv aldrig er æs-
drue, hverken for Paraden; paa Paraden,
eller efter Paraden, hverken Morgen eller Af-
ten. Kan en Herre ikke gierne halvsvende
pnygle sin Tienere, og forklare ham, at han
kun er en Skoerberste, stient han berstede
selv for fiorten Dage siden? Kan en Pros-
fessor ikke meget let nedshnke en Student i det
dybeste Intet; hvoraf man for otte Dage har
trokket ham selv op? Til alt dette behoves jo
ikke at vaage? Det er jo ikke saa vigtige
Sag. Sevne, Ondskab, og Uvidenhed ere
nok hertil; lad da disse naragtige Dyr mas-
skere sig saalange, som de lyste. De spille
dog en evig Mafferade, evig maskeerte.

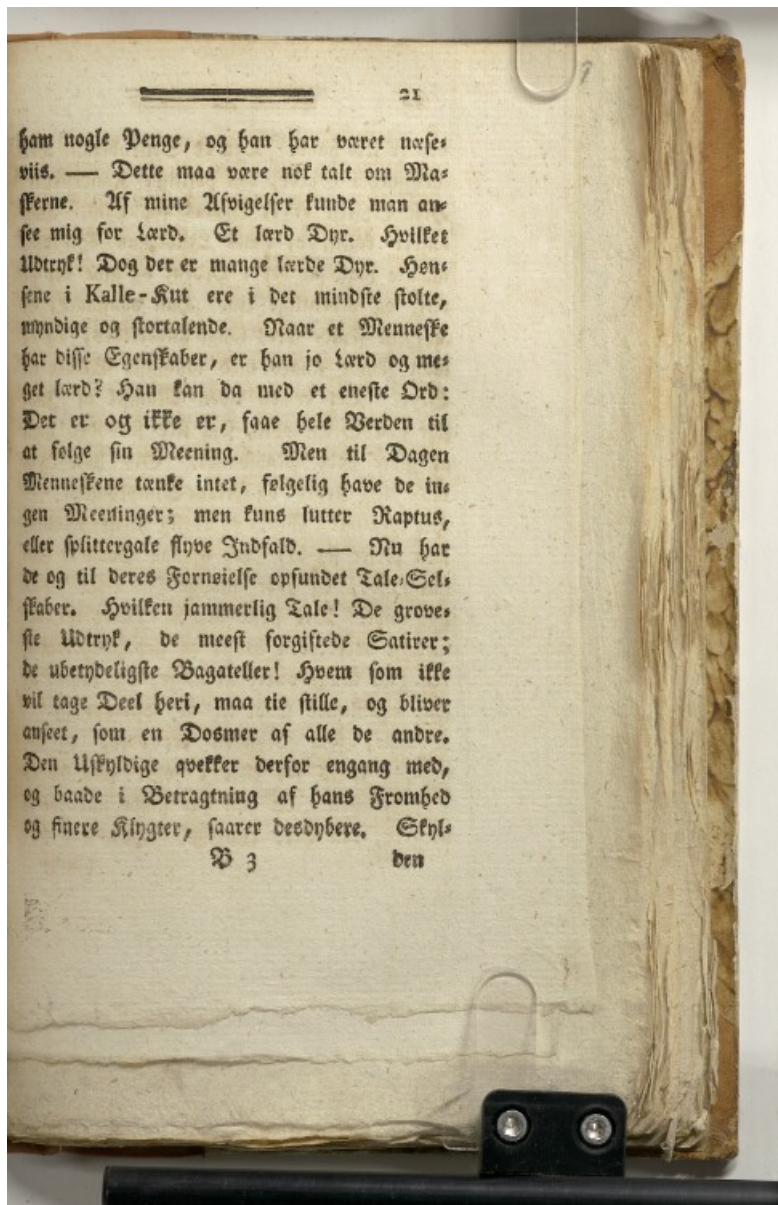
B 3

Bon-

20

Bonjour Monsieur, eller god Dag, sig de:
og i dette, han ønsker B en god Dag, ønsker han
ham af inderste Hierte, at han maatte have
den ulykkeligste Dag af Verden, at han maatte
steiles og brændes. — Bon soir, eller god
Nat, sagde i Aftes min Herre til en af sine
beste Venner, og i det samme sparkende ham
for N * *, saa at man skulde troe, at han
hadde brækket sin Hals i Stykker, mueligt
det har været min Herres gode Ven, eller
hans Creditor. Vi Dyr ere erkiendtlige.
Fuglene vise Erkiendtligheden ved Sang. Hun-
dene ved Caretter og Troestab, Heste, Øren og
s. v. ved de allerførste Gienestener, og den yder-
ste Laalmodighed. — Menneskene ere hoist
uaknemlige. De belee, foragte, hade, for-
negte Skaberen for alt hans Gode. — Os
stakkels Dyr tampe de, og staae for vore
Tienester. Dem selv indbyrdes bagtale og
forraade de for deres Artigheder. — Hvor-
for gier I eders Stemme, sagde A til B,
til Innocentii, endelige Henrettelse? — For
at blive den Karl quit, sagde B: jeg skylder
ham

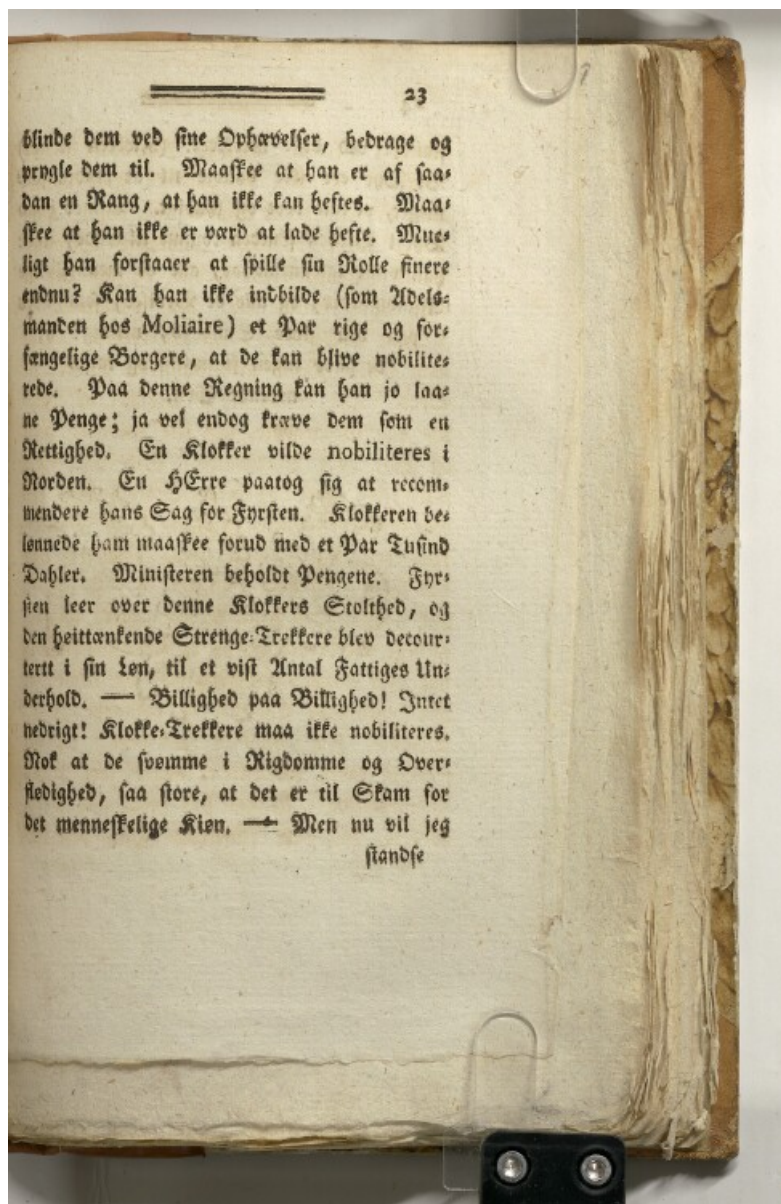

21

ham nogle Penge, og han har været næse-
vits. — Dette maa være nok talt om Mas-
skerne. Af mine Afvigelser kunde man an-
see mig for Lærd. Et lærd Dyr. Hvilket
Udtryk! Dog der er mange lærde Dyr. Hens-
ene i Kalle-Kut ere i det mindste stolte,
myndige og stortalende. Naar et Menneske
har disse Egenskaber, er han jo lærd og mes-
get lærd? Han kan da med et eneste Ord:
Det er og ikke er, faae hele Verden til
at følge sin Meening. Men til Dagen
Menneskene tænke intet, selgelig have de in-
gen Meeninger; men kun lutter Raptus,
eller splittergale flyve Indfald. — Nu har
de og til deres Fornoielse opfundet Tale-Sels-
skaber. Hvilken jammerlig Tale! De groves-
te Udtryk, de meest forgiftede Satirer;
de ubetydeligste Bagateller! Hvem som ikke
vil tage Deel heri, maa tie stille, og bliver
anseet, som en Domsmer af alle de andre.
Den Ufskyldige qvækker derfor engang med,
og baade i Betragtning af hans Fromhed
og finere Klugter, saarer deedybere. Skyl-

W 3 den

den er ikke hans. Den er Selskabets. Her
svømmer i Glæde, den politiske Kandestøber.
Hele Staten er et Chaars for ham. Han
suffer kun, at hans Wiisdoms Straaler
maatte faae sat det i Orden, og give det sit
rette og ordentlige Liv. Han paastaer, at
Krigene skulde føres langt anderledes, og at
man skulde slaes med landsfaste Steder til
Søes. Det er en liden Mangel af Ind-
sigt paa Geographie, som ikke forbyder ham
at giere gode Madspænde. Sid han kun
vilde blive derved! og forlade Statskonsten! —
Her svømmer i Glæde en adelig Petit-Maitre,
som roeser sig af, hvor mange Borgere han
har snydt, og hvor mange J. : D * han
har nydt. Det sidste betyder inter; thi for-
medelst overdreven Svær og slet Husholdning
har han længe været uduelige, og tilmed er
han ingenlunde skabt til at opsnappe J * *
Domme, som desuden ere rare, og ge-
meenlig tabes for eller i noget, som kaldes
Confirmation. At han har snydt sine Med-
borgere, kan være rimeligt. Han kan for-
blinde

blinde dem ved sine Ophævelser, bedrage og
prøgle dem til. Maaſkee at han er af ſaa
dan en Rang, at han ikke kan heſtes. Maaſ
ſkee at han ikke er værd at lade heſte. Mues
ligt han forſtaaer at spille ſin Rolle finere
endnu? Kan han ikke indbilde (ſom Adels
manden hos Moliare) et Par rige og for
ſængelige Borgere, at de kan blive nobilitets
rede. Paa denne Regning kan han jo laa
ne Penge; ja vel endog kræve dem ſom en
Rettinghed. En Klokker vilde nobiliteres i
Norden. En Hærrer paatog ſig at recom
mendere hans Sag for Hærſten. Klokkeren be
lønede ham maaſkee forud med et Par Tusind
Dahler. Miniſteren beholdt Pengene. Hær
ſten leer over denne Klokkers Stoltſhed, og
den heittankende Strengere blev decour
teret i ſin Løn, til et viſt Antal Fattiges Un
derhold. — Billighed paa Billighed! Intet
nedrigt! Klokke-Trekkere maa ikke nobiliteres.
Nok at de ſvømme i Rigdomme og Over
ſtedighed, ſaa ſtore, at det er til Skam for
det menneskelige Kien. — Men nu vil jeg
ſtandſe

standse ved disse Klokkere. (Kloffen slaer)
Vi Dyr ere ikke vandte til at pludre saa
meget, vi tale kort og syndigt. Tilmed hvad
Dyr i Verden skulden komme til Ende, naar
han vilde igiennemgaae, alle de menneskelige
Uffindigheder, og alle de Beviser, som haves
paa den store Sandhed, nemlig: at
de have ingen fornuftig og raiso-
nerende Siel.

